

Олександра Приходченко,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов професійного спрямування,
Запорізький національний університет
<https://orcid.org/0000-0002-8468-2453>
м. Запоріжжя, Україна

Емотивна функція мови

Emotive function of the language

Анотація. Емоції є одним із мотивуючих факторів розумової діяльності людини, тому вони знаходяться у сфері інтересів різних наук, напрямів та дисциплін: педагогіки, лінгвістики, психолінгвістики, соціолінгвістики, теорії комунікації, теорії мовленнєвих актів, психології, соціології, антропології та медицини.

У мові емоції представлені надзвичайно різноманітно своїми найменуваннями, характеристиками та відтінками. Навряд чи можна переоцінити роль почуттів у взаємовідносинах людей. Метою запропонованої розвідки є дослідження ролі емотивної функції в мові. Емоції є специфічною формою відображення та пізнання дійсності, оскільки людина при вираженні емоцій є і об'єктом, і суб'єктом пізнання. Вони реалізують певні мотиви людини, впливають на адресата і, з іншого боку, інтерпретуються адресатом. Феномен «емоційності» має значну кількість визначень. Кожне з них по-своєму відображає цю категорію, залежно від науки, у межах якої відбувається її дослідження. Необхідно розрізняти два основних, на наш погляд, підходи до визначення емоційності: лінгвістичний і психологічний, тобто розуміння емоційності як якості мови як і властивості живого суб'єкта. У лінгвістичних працях останніх десятиліть емоційність визначають, як фізіолого-психологічний стан людини, тобто розмежовуючи її з поняттям емотивності. Вважається, що вербальний опис емоцій трансформує емоційність (на їхню думку, що є виключно психологічним феноменом) в емотивність (мовний феномен), що передає емоційні характеристики мовної особистості і, відповідно, дозволяє здійснювати емоційну комунікацію. Поряд із традиційним терміном «емоційність» вживається термін «емотивність», який, у свою чергу, може мати різне тлумачення. Під емоційністю розуміється психологічна характеристика особистості, стан рівня розвитку її емоційної сфери, а емотивність потрактовується як лінгвістична характеристика слова, речення, що здатна спричинити емоціогенний ефект, викликати у мовної особистості відповідні емоції. Емотиологія, що традиційно розуміється як когнітивна теорія емоцій, вивчає когнітивну психологію та лінгвістику. Під час вивчення тих чи інших питань застосовуються міждисциплінарні знання щодо вираження емо-

цій. вербальне вираження емоцій відноситься до однієї з основних функцій людської мови. Емоційні явища лежать в основі емоційних станів та емоційних взаємовідносин різної інтенсивності та становлять сферу емоційності людини. Як психологічна категорія, емоційність характеризує зміст, якість та динаміку його емоцій. Трансформуючись в тексті в лінгвістичну категорію емотивності, емоційність може виступати як предмет і спосіб відображення дійсності.

Ключові слова: емоція, емоційність, емотивність, емотиологія, когнітивний, категорія.

Summary. Emotions are one of the motivating factors of the human mental activity. They are in the focus of different sciences, directions and disciplines, such as pedagogy, linguistics, psycholinguistics, sociolinguistics, theory of communication, theory of speech acts, psychology, sociology, anthropology and medicine. In the language emotions are represented with a wide range of their names, characteristics and shades. It is difficult to overestimate the role of feelings in the people's relationships. The aim of the proposed article is the investigation of the emotive function in the language. Emotions are the specific form of the representation and understanding of reality, as, while showing emotions, the person becomes both the object and the subject of the cognition. They implement some specific person's motives, influence the addressee and, at the same time, are interpreted by him. The phenomenon "emotivity" has a great amount of definitions. Each of them represents this category from its side, depending on the science, in the field of which the investigation was held. It is important to distinguish two main, from our point of view, approaches to the distinguishing of emotivity: linguistic and psychological ones. That means the understanding of emotivity as of quality which is peculiar to the language and to the living subject. Linguistic works of the recent decade define the emotivity as the physiological and psychological state of a person, i.e. separating it with the notion of emotivity. It is considered that the verbal description of emotions transforms the emotionality (that is entirely psychological process) into the emotivity (which is the language phenomenon), that shows emotional characteristics of the language personality and gives possibility to perform emotional communication. The term "emotivity" is used together with the term "emotionality" and, in its turn, has different descriptions. Emotionality is described as the psychological characteristic of the personality, the state of development of its emotional sphere. And emotionality is defined as the linguistic characteristic of the word, sentence, which can cause the emotogenic effect, trigger suitable emotions. Emotiology, which is traditionally understood as the cognitive theory of emotions, studies the cognitive psychology and linguistics. The interdisciplinary knowledge about an expression of emotions is used while studying of one or the other questions. The verbal expression of emotions is one of the main functions of the human speech. Emotional phenomena make the basis of emotional states and emotional relations of different intensity and form the sphere of person's emotionality. As a psychological category emotionality characterizes the content, the quality and the dynamic of person's emotions. While transforming into the linguistic category of emotiveness in the text, emotionality can become the subject and the ways of the representation of reality.

Key words: emotion, emotionality, emotivity, emotiology, cognitive category.

Вступ. Емоції – це природна стихія в житті людини. Емоції є не лише підґрунтям для первинних та вторинних номінацій від самого початку, а й сприяли появі всіх слів. Емоції є вирішальним психологічним чинником біологічного і соціологізованого індивіда. Семіологи Греймас А. Ж. і Фонтаній Ж., дослідивши світ пристрастей, вважають, що «відчуття спочатку дано нам як само собою зрозумілий спосіб життя, що передує будь-якому досвіду або існує завдяки усуненню будь-якої раціональності» [37, с. 33].

У мові емоції представлені надзвичайно різноманітно своїми найменуваннями, характеристиками та відтінками. Навряд чи можна переоцінити роль почуттів у взаємовідносинах людей. У будь-якій усній розмові мовець, шукає способи емоційної самопрезентації, вираження свого ставлення до предмета мовлення або до співрозмовника, впливаючи на слухача одночасно словами, інтонацією, мімікою та жестами [16, с. 809–809]. Вчені стверджують, що неможливо пізнати людину, не вивчивши її мову і не можна пізнати саму мову, не звернувшись до її творця і носія – особистості [25].

Наукове визначення емоції віднайти непросто, оскільки емоціологія є міждисциплінарною областю гуманітарних досліджень. Вивченням емоцій займаються різні науки (психологія, біологія, філософія, лінгвістика), і кожна з них приділяє увагу найактуальнішій стороні даного явища. Вчені у своїх дослідженнях часто ототожують такі поняття, як емоція, емоційний стан, почуття.

Метою запропонованої розвідки є дослідження ролі емотивної функції в мові.

Методологія та методи дослідження. Методологія визначається метою, матеріалом, теоретичною спрямованістю статті. Вона інтегрує основні принципи емотивної та когнітивної теорії. Методологією, яка використовується у розвідці, є теорія емотивності, яка представляє основні поняття для лінгвістичного аналізу. Зосереджуючись насамперед на семантичних особливостях емоції, ця теорія розширює та поглиблює межі аналізу дискурсивної семантики. Це означає, що всі аспекти комунікації (настрій, учасники з їхніми інтенціями та когнітивні системи) набувають важливого значення для розуміння емоційних феноменів. У цьому дослідженні ми спираємося на концептуальний, когнітивний, аналіз та елементи прагматичного аналізу як методи дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Людина, пізнаючи навколишній світ, певним чином ставиться до явищ, предметів реальної дійсності. Це ставлення носить суб'єктивний, особистий характер і представлено у вигляді емоцій.

Емоційно-оцінні значення, безумовно, входять до ряду інформативних мовних значень та можуть бути виявлені на всіх мовних рівнях.

Емоції є специфічною формою відображення та пізнання дійсності, оскільки людина при вираженні емоцій є і об'єктом, і суб'єктом пізнання. Таким чином, емоції реалізують певні мотиви людини, впливають на адресата і, з іншого боку, інтерпретуються адресатом.

Розмежування феноменів «емоційність» та «емотивність». Лінгвісти вже давно звернули увагу на питання співвідношення мовних одиниць і людських емоцій. Емоції є одним із мотивуючих факторів розумової діяльності людини, тому вони знаходяться у сфері інтересів різних наук, напрямів та дисциплін: педагогіки, лінгвістики, психолінгвістики, соціолінгвістики, теорії комунікації, теорії мовних актів, психології, соціології, антропології та медицини.

На початку XIX століття В. фон Гумбольдт зазначив, що мова, як діяльність людини, уся пронизана почуттями. Сучасні дослідження стверджують, що роль емоцій та почуттів в управлінні поведінкою людини надзвичайно велика [39]. Емоції чи почуття виникають у результаті переживання людиною свого ставлення до навколишньої дійсності, причому можуть бути виражені як словами, так і іншими способами.

Саме емоції, які вербалізуються в диференціальних емотивних знаках, відображаючи певне ставлення людини до навколишньої дійсності, є важливою складовою людського життя. Деніел Гоулман вважає, що вивчення природи людини, яке ігнорує емоції, є недалекоглядним та короткозорим [36, с. 4].

Феномен «емоційність» має значну кількість визначень. Кожне з них по-своєму відображає цю категорію, залежно від науки, у межах якої відбувається її дослідження. Необхідно розрізнити два основних, на наш погляд, підходи до визначення емоційності: лінгвістичний і психологічний, тобто розуміння емоційності як якості мови як і властивості живого суб'єкта.

Розглянемо, як визначається емоційність у психології:

1) емоційність – риса, властивість людини, що характеризує зміст, якість та динаміку її емоцій та почуттів. Одна з основних складових темпераменту [7];

2) емоційність – характеристика особистості, що проявляється у частоті виникнення різноманітних емоцій та почуттів [14].

Отже, бачимо, що у психології поняття «емоційність» тісно пов'язані з темпераментом і характером людини [5].

У лінгвістиці вивченням категорії емоційності займалися такі вчені, С. Гладь, Я. Гнезділова, В. Сліпецька, С. Izard, J. Lange тощо.

У своїх роботах вони під «емоційністю» розуміли таке:

1) емоційність – це одна з найважливіших рушійних сил у розвитку мови, тому що вона сприяє створенню нових засобів, які служать для більш чіткої передачі думок та почуттів людини;

2) емоційність – це універсальна категорія художнього тексту, що характеризується регулярним планом змісту та регулярним мовним, мовленнєвим, комунікативним та стилістичним вираженням.

Отже, емоції, переживання, почуття, їхнє словесне відображення, розташовуються серед лідируючих позицій у фокусі наукових інтересів сучасних лінгвістів [14; 45].

У лінгвістичних працях останніх десятиліть емоційність визначають, як фізіолого-психологічний стан людини, тобто розмежовуючи її з поняттям емотивності. Прихильники даного визначення вважають, що вербальний опис емоцій трансформує емоційність (на їхню думку, що є виключно психологічним феноменом) в емотивність (мовний феномен), що передає емоційні характеристики мовної особистості і, відповідно, дозволяє здійснювати емоційну комунікацію. Проте, мають місце й інші погляди на це питання.

Емоційність розглядається як виключно лінгвістична категорія, через призму якої суб'єкт висловлює емоції або використовується з метою вираження ставлення до висловлювання, об'єкта [27]. Є і інша думка, яка співвідносить емоційність із психічним явищем, пов'язаним з мовою за допомогою експресивності [28]. Емоційність розглядається не в межах психології або лінгвістики, а як риса особистості: чутливість людини до емоційних ситуацій, яка проявляється до сильніших і часто виникаючих емоційних реакцій [22].

Категорія емоційності розглядається у вузькій та широкій інтерпретації. У першому випадку мовознавці трактують її або як сукупність сфер вираження почуттів та емоцій суб'єкта [9, с. 14], або як посилення, чи інтенсивність [8, с. 35–48]. У широкому смислі її розуміють як відображене і закріплене в семантиці слова почуття мовця, його ставлення до об'єкта мови [44, с. 83–92].

Останнім часом поряд із традиційним терміном «емоційність» вживається термін «емотивність», який, у свою чергу, може мати різне тлумачення. У більшості наукових праць терміни «емотивність» і «емоційність» використовуються як синоніми [33; 34; 13; 38], але ряд учених диференціюють дані поняття, причому у різних авторів це розмежування здійснюється за різними підставами.

Під емоційністю розуміється психологічна характеристика особистості, стан рівня розвитку її емоційної сфери, а емотивність потрактовується як лінгвістична характеристика слова, речення, що здатна спричинити емоціогенний ефект, викликати у мовної особистості відповідні емоції [15, с. 106–110].

Існує думка, що емоційність відображає поведінку суб'єкта комунікації в конкретний момент мовлення, тому характеризує передусім живе, динамічне, усно-розмовне мовлення. Емотивність

пов'язується з реалізацією інтенції мовця, зокрема з прагненням мовця передати свій емоційний стан або ж по-особливому відгукнутися на побачене, що вербалізується за допомогою одиниць різних мовних рівнів [29, с. 116].

За твердженням Я. Гнезділової, потрібно чітко розмежовувати поняття емоційності та емотивності. Емоційність дослідника трактує, як «чуттєвий стан, викликаний певною ситуацією через непродумані, спонтанні вибрані експресивні мовні одиниці, що створюють такий ефект, який призводить до втрати мовцем самоконтролю чи порушення його психічного балансу.

Емотивність є мотивованою, заздалегідь спланованою, експресивною мовленнєвою діяльністю, ретельно продуманою у плані вибору мовних засобів та мовленнєвих стратегій і тактик, які розраховані на емоційний вплив адресата» [3, с. 17].

Незважаючи на велику кількість досліджень у галузі емотиології та визнання значення емоційного фактора для вивчення мови [30; 17] все ще відзначається недостатня розробленість основних проблем даного напрямку лінгвістики. Одним із найбільш дискусійних питань є трактування та вживання таких суміжних понять як «емоційність» та «емотивність».

Емотиологія, що традиційно розуміється як когнітивна теорія емоцій, вивчає когнітивну психологію та лінгвістику. Під час вивчення тих чи інших питань застосовуються міждисциплінарні знання щодо вираження емоцій [3, с. 7–8; 24, с. 175–183]. Після обробки даних розробляється лінгвістична концепція емоцій. У результаті під емотиологією ми розуміємо науку про вербалізацію емоцій. Емоції, обмежені поняттями цієї концепції, вивчаються у зв'язку з когнітивними процесами [12; 2]. Когніція як така емоціогенна, при цьому емоції, втручаючись у процес когніції, мотивують її.

Проте вербалізація емоцій має особистісний характер, емоції завжди ситуативні та когнітивні [9; 28; 11]. Вони не виражаються ізольовано, а можуть розглядатися лише у взаємодії із ситуацією та суб'єктом, звідси і вибір мовних засобів для їх вираження. Лінгвісти доводять що в розмові людина оперує одними й тими ж словами для опису різноманітних переживань.

Отже, саме контекст визначає дійсний характер емоцій [21; 35]. При цьому на позначення однієї і тієї ж емоції можуть бути використані різні слова. Отже, можна зробити висновок, що емоції та мова є взаємозалежними і розглядати їх необхідно тільки з урахуванням цього взаємозв'язку, адже об'єктом і засобом пізнання емоцій визнається мова. Утім така близькість понять мови та емоцій ще не є доказом їхньої тотожності.

У мовознавчих студіях аналіз емоцій відбувається шляхом залучення понять емоційності та емотивності. Зважаючи на той факт, що в багатьох лінгвістичних роботах при розгляді питання емотивності мовних одиниць за основу береться психологічна теорія емоцій [26, с. 264–277; 18, с. 280–290; 23], а дослідження в галузі психології, нерідко проводяться на мовному матеріалі, лінгвісти намагаються розірвати це замкнене коло: вони протиставляють дані терміни, визначаючи емоційність як психологічну категорію, а емотивність як мовну [23].

Виділяють три підходи до визначення емоційності: 1) перший підхід синонімізує поняття «емоційність» і «гіперемоційність», вважаючи обидва поняття перевищенням певного середнього рівня емоційного реагування людини, що виявляється у прояві сильніших емоційних реакцій у порівнянні зазвичай властиво людям; 2) другий підхід розглядає емоційність у межах темпераменту, який, своєю чергою, є широким комплексом якостей і якостей, що з специфікою виникнення, перебігу і припинення різноманітних почуттів, афектів, настроїв; 3) третій підхід визначає емоційність як індивідуально-стійкі властивості людини, що ілюструють зміст, якість та динаміку його почуттів та емоцій [24]. Для досліджень у галузі лінгвістики найпридатнішим вважаємо третій підхід, пояснюючи це тим, що пояснює як переважання у суб'єкта основних емоцій і частоту появи внутрішніх станів переважно однієї модальності, а й особливості мовної поведінки.

Ми підтримуємо цю позицію і під емоціями розуміємо прояв чуттєвої реакції людини на подразник, що має невербальне вираження: жестикулювання, міміка, пози, особливості рухів, погляд. Емотивність ми розглядаємо як вербальне вираження емоцій. Отже, емоції, маючи словесне втілення, проявляються на мовному рівні у вигляді емотивності.

Варто підкреслити той факт, що вчені, які відносять емотивність саме до лінгвістичної категорії, все ж таки, визначають її по-різному.

Такі вчені, як Голубовська І. [4], Лелет І. [15] визначають емотивність у широкому значенні як категорію, що досліджує всі способи репрезентації емоцій. У своїх працях Потенко Л. [20], Галаган В. [1] схилиються до вузького трактування, зараховуючи до емотивної лексики тільки такі мовні одиниці, які називають певну емоцію, яку переживає або відчуває людина.

Проаналізувавши різні точки зору, ми вважаємо за можливе обґрунтувати свою позицію з цього питання. Ми приходимо до висновку про необхідність розмежування даних понять «емотивність» та «емоційність» по лінії «психологічне-лінгвістичне», при цьому

визначаючи емоційність як психічну характеристику особистості, що бере участь у процесі комунікації, а емотивність як сукупність будь-яких мовних засобів відображення емоцій мовної особистості, що дозволяє здійснювати емоційну комунікацію.

Емотивність як одна із функцій мови. Учені-лінгвісти небезпідставно виділяють емотивну функцію мови. Це означає, що знаки, звуки мови служать людям для передачі емоцій, почуттів і станів. Швидше за все саме з цієї функції і почалася людська мова.

Для дослідження категорії емотивності у мові важливо визначити місце емотивної функції мови серед інших функцій. Емотивна функція мови належить до основних, сутнісних. Мова служить як засобом спілкування та знаряддям думки, але пов'язані й з вираженням почуттів, емоцій, забезпечуючи цим сферу емоційної і мовленнєво-мисленнєвої діяльності людини. Людина, пізнаючи дійсність, певним чином ставиться до явищ навколишнього світу. Це ставлення має суб'єктивний, особистісний характер і представлено почуттями й емоціями.

На мовному рівні емоції набувають лінгвістичного виразу і реалізуються через емотивну лексику. Активний розвиток таких галузей мовознавства, як комунікативна лінгвістика, гендерна лінгвістика, аналіз дискурсу та їх потреба у уявленнях про емотивні характеристики мовних одиниць сприяли зростанню інтересу до вивчення емоцій як однієї з форм відображення дійсності.

У зв'язку з цим у 80-х роках ХХ століття в рамках різних лінгвістичних напрямів почалося послідовне створення теорії емотивності мовних одиниць [6, с. 208–215; 43, с. 17–23; 42].

Лінгвісти та філологи займаються вивченням широкого спектру емоцій та почуттів з позиції мовних засобів, які використовуються для безпосереднього вираження почуттів, емоцій та емоційної оцінки, а також для впливу на емоційний стан слухача чи читача. У зв'язку з цим на стику психології та традиційної лінгвістики як наукова дисципліна сформувалася лінгвістика емоцій (емотиологія). Лінгвістика емоцій займається дослідженням зв'язків між емоціями та мовою. Вона була сферою наукових зацікавлень багатьох лінгвістів, таких, як Кухаренко В., Колегаєва І., Краснобаєва-Чорна Ж. тощо.

Мова є засобом спілкування, пізнання та впливу, а також засобом самовираження. Проблема функцій мови викликає особливий інтерес у зв'язку з розширенням сфери вивчення мови у дії, особливостей розмовної мови, функціональних стилів, і навіть лінгвістики тексту та дискурсу.

Бюлер К., Мукаржовський Я., Якобсон Р. та інші вчені розглядають поняття функцій та сфер вживання мови у взаємодії. Карл Бюлер [32] зробив спробу встановити відмінність функцій мови у

мовленнєвому спілкуванні, виділивши у процесі спілкування три сторони мовленнєвого акту: мовця, слухача і те, що повідомляється.

Відповідно до цього він виділив три основні функції, які наявні у будь-якому мовленнєвому акті: 1) подання, 2) вираження та 3) звернення. Функція подання особливо яскраво проявляється у випадках використання мови для повідомлення певної інформації. Функція звернення переважає у проханнях, командах та інших вербальних ситуаціях впливу на слухача. Функція вираження найвиразніше проявляється у спонтанних вигуках, що виражають почуття мовця.

Мукаржовський Ян цим трьома функціям протиставляє четверту – поетичну, або естетичну, зазначаючи, що головною рисою поетичної мови, яка відрізняє її від практичного уживання мови, є спрямованість не на те, що означає, а на сам знак [41, с. 65–81]. Естетична функція мови найпомітніша в художніх текстах, проте царина її прояву ширше. Естетичне ставлення до мови можливе у розмовній мові, дружніх листах, у публіцистичній, ораторській, науково-популярній мові тією мірою, якою для користувачів мова перестає бути тільки формою, тільки оболонкою змісту, але набуває самостійної естетичної цінності.

До найважливіших функцій мови зазвичай відносять комунікативну та когнітивну функції. Базовими, чи найважливішими, визнаються також і метамовна функція, тобто функція мови бути засобом дослідження та опису мови в термінах самої мови, а також емоційна функція, яка є одним із засобів вираження людських почуттів та емоцій. У Якобсона Р. ця функція отримала назву емотивної, він пов'язував її з прагненням «створити враження наявності певних емоцій, справжніх чи удаваних» [46, с. 195].

Загальновідомо, що емоції, як один із найважливіших аспектів природи та діяльності людини, викликають інтерес щодо способів їх репрезентації у мові. Увага звертається на те, що проблема емотивності є актуальною у зв'язку з проблемами мови, культури та емоційного мислення. Також емотивність мови виражає психічний стан мовця, що зумовлює його емоційне ставлення до предмета та ситуації спілкування, емоційність має і психолінгвістичний аспект [24].

Варто зазначити, що на даний час емотивність мало вивчена. Недостатня кількість фундаментальних праць з цього питання призводить до різнобою в емотивній термінології, а також до значної розбіжності в трактуваннях основних понять лінгвістики емоцій і безпосередньо самого терміну «емотивність». Лінгвісти надають такі визначення емотивності.

Емотивність – це прояв емоційності на мовному рівні, тобто чуттєва оцінка об'єкта, вираження мовними чи мовленнєвими засобами переживань, настроїв, почуттів людини [31, с. 28–32].

Емотивність – це іманентна властивість мови виражати системою своїх засобів емоційність як факт психіки, а також відображені в семантиці мовних одиниць соціальні та індивідуальні емоції [19, с. 110].

Ми підтримуємося точки зору Ж. Краснобаєвої-Чорної, яка наголошує на тому, що для розуміння емотивності необхідно дослідити психофізіологічний патерн емоції як складника емоційної картини світу [10].

Висновки з дослідження. Необхідно зауважити, що категорія емотивності що може слугувати ключем до аналізу внутрішньої форми слова (мови), а отже – ключем до аналізу самої людини. Лінгвістика емоцій виходить із положення, що людина є активним суб'єктом у процесі функціонування емотивності, а емоції є формою відображення оцінного ставлення до [40].

Отже, вербальне вираження емоцій відноситься до однієї з основних функцій людської мови. Емоційні явища лежать в основі емоційних станів та емоційних взаємовідносин різної інтенсивності та становлять сферу емоційності людини. Як психологічна категорія, емоційність характеризує зміст, якість та динаміку його емоцій. Трансформуючись в тексті в лінгвістичну категорію емотивності, емоційність може виступати як предмет і спосіб відображення дійсності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Галаган В. Я. Амбівалентність емотивів у сучасній німецькій мові. *Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки*. Луцьк, 2007. № 4. С. 10–13.
2. Гамзюк М.В. Емотивний компонент значення у процесі створення фразеологічних одиниць: На матеріалі німецької мови. Київ : Видавничий центр КДЛУ, 2000. 256 с.
3. Гнезділова Я. В. Емоційність та емотивність сучасного англomовного дискурсу: структурний, семантичний і прагматичний аспекти: Автореф. дис. ... канд. філоло. наук: 10.02.04. Київ, 2007. 23 с.
4. Голубовська І. О. Етнічні особливості мовних картин світу: монографія. / 2-е вид., випр. і доп. Київ : Логос, 2004. 284 с.
5. Гончарук Н., Онуфрієва Л. Психологічний аналіз рівнів побудови комунікативних дій. *Psycholinguistics*. Психолінгвістика. 2018. Вип. 24 (1). С. 97–117.
6. Дмитренко Ю. М., Козуб Л. С. Особливості використання експресивних засобів у англomовних текстах малої форми [Текст]. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. Серія: Філологічні науки. Київ : Вид-во Міленіум. 2017. Вип. 263. С. 208–215.
7. Засекина Л.В., Засекин С.В. Психолінгвістична діагностика. Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. 188 с.
8. Ігнатенко Д. Є. Інтенсивність вияву позитивних емоцій у фразеологізмах англійської, німецької, російської та української мов. *Типологія мовних значень у діахронічному та зіставному аспектах*. Вип. 33 – 34. 2017. С. 35–48.

9. Кемінь У. В. Емоція, емоційність та емотивність: до проблеми розмежування термінопонять. *Актуальні питання суспільних наук та історії медицини. Current issues of Social studies and History of Medicine. Спільний українсько-румунський науковий журнал. Серія «Філологічні науки»*. Чернівці – Сучава: БДМУ, 2020. № 25(1). С. 12–16.
10. Краснобасва-Чорна, Ж., Лобасова, В. “Фразеосемантичне поле "емоції людини" в сучасній українській мові: база даних”, *Мовознавчий вісник*. 2010. № 10. С. 39–43.
11. Крисанова Т. А. Актуалізація негативних емоцій в англomовному кінодискурсі: когнітивно-комунікативний і семіотичний аспекти. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису: Дис. доктора філол. наук : 10.02.04. Харків. 2020. 542 с.
12. Крисанова Т., Вербицька А. Принципи лінгвістичного конструювання емоцій у дискурсі. *Лінгвістичні студії / Linguistic Studies*. Вип. 36. 2018. С. 55–60.
13. Кузенко Г. М. Мовні засоби вираження емотивності. *Наукові записки НаУ-КМА. Філологічні науки*. 2000. Т. 18. С. 76–83.
14. Куранова С. І. Основи психолінгвістики: навч. посіб. Київ : ВЦ Академія. 2010. 208 с.
15. Лелет І. О. Емоційність vs емотивність: взаємозв'язок та розмежування понять. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2021 № 49 том 1. С. 106–110.
16. Літвякова І. А., Ханецька Н. В. Дослідження впливу емоцій на стан особистості. *Молодий вчений*. 2017. № 11. С. 806–809.
17. Мандер С. М. Емоції та їх вербальна репрезентація в українській та американській лінгвокультурі. *Мовні і концептуальні картини світу*. 2014. № 50 (2). С. 42–48.
18. Одінцова А. М. Психолінгвістичні маркери мовлення осіб у різних емоційно-психічних станах. *Психологічні перспективи*. 2017. Вип. 29. С. 280–290.
19. Попова О. В. Емотивність як складова конотативної структури слова. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія Філологічна: збірник наукових праць*. 2010. № 14. С. 110–115.
20. Потенко Л. О. Репрезентація категорії емотивності в художньо-публіцистичних текстах (на матеріалі німецьких фразеологічних дериват). *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики*. 2011. Вип. 190 С. 144–151.
21. Приходько Г. І. Категорія оцінки в контексті зміни лінгвістичних парадигм. *Запоріжжя: Кругозір*, 2016. 200 с.
22. Романова Н. В. Семантичний розвиток емотивної лексики німецької мови VIII – початку XXI століть : автореф. дис. ... д. філол. наук. Київ : КНЛУ. 2015. 32 с.
23. Романова Н. В. Емоції кризь призму художнього порівняння (на матеріалі роману Д. Шваніца «DER CAMPUS»). *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Германістика та міжкультурна комунікація»*. Вип. 2. Херсон: «Видавничий дім «Гельветика». 2021. С. 53–59.
24. Станко Д. В. Розмежування понять "Емоційність", "Емотивність", "Експресивність" та "Оцінність" у сучасному мовознавстві. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. 2017. Вип. 15. С. 175–183
25. Струганець Л. В. Поняття «мовна особистість» в україністиці. *Культура слова*. 2012. Вип. 77. С. 127–133.
26. Трофімова А. Ю., Загурська Е. В. Психологічні особливості емоціно-вольової сфери особистості залежно від професійної спрямованості (на прикладі професії актора). *Психологія і особистість*. 2016. № 1. С. 264–277.

27. Цинтар Н. В. Категорія емотивності в англійській художній літературі ХІХ та ХХІ століття (гендерний аспект): Дис. доктора філософії: 035 Філологія. Чернівці. 2021. 249 с.
28. Чайковська Є. Ю. Поняття «емотивність» та «експресивність» у мові науки. *Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи*. Київ. 2010. С. 279–287.
29. Шабат-Савка С. Т. Категорія комунікативної інтенції в українській мові. Чернівці : «Букрек», 2014. 412 с.
30. Шамаєва Ю. Ю. Мультиmodalність концептів базових емоцій в англomовному фентезійному дискурсі А. Сапковського «Відьмак». *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов*. 2020. Вип. 92. С. 59–65.
31. Швачко С. О. Інтерлінгвальні аспекти фразеологічних одиниць в англomовному та українomовному дискурсах. *ВІСНИК Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2011. № 56. С. 28–32.
32. Bühler K. *Sprachtheorie: Die Darstellungsfunktion der Sprache*. Stuttgart : Fischer. 1982. 434 s.
33. Diller H. J. *Emotions and Linguistics of English*. Proceedings. Tübingen : Niemeier, 1992. 523 p.
34. Fabian M. Verbalization of positive emotions in English and Ukrainian (comparative aspect). *Сучасні дослідження з іноземної філології*. 2021. № 2 (20). С. 144–154.
35. Fabian M. *Anger emotion verbalization in English and Ukrainian ethnocultures. Сучасні дослідження з іноземної філології*. 2023. № 2 (24). С. 165–177.
36. Goleman D. *Emotional Intelligence. Why it can matter more than IQ*. New York, London: Bantam Books 1997. 352 p.
37. Greimas A., Fontanille J. *The Semiotics of Passions: From States of Affairs to States of Feeling*. University of Minnesota Press. 1993. 239 p.
38. Heller A. *Theory of Feelings*. Assen: Van Gorcum, 1979. 244 p.
39. Humboldt W. von. *On Language: On the Diversity of Human Language Construction and Its Influence on the Mental Development of the Human Species*. Cambridge: Cambridge University Press. 2005. 296 p.
40. Izard C. E. *Human Emotions*. New York : Plenum Press, 1977. 495 p.
41. Mukarovsky J. Two Studies of Poetic Designation. *The Word and Verbal Art. Selected Essays by Jan Mukarovsky*. New Haven and London, 1977. P. 65–81.
42. Schwarz-Friesel M. Language and emotion: The cognitive linguistic perspective. In U. M. Lüdtke (Ed.), *Emotion in language: Theory – research – application*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company. 2015. P. 157–173.
43. Shvachko S., Kobayakova I. *Linguocognitive Aspects of Humour Category. II World Congress in Real and Virtual Mode East-West: The Intersection of Cultures*. Japan, Kioto: Tanaka Print, 2019. Vol. I. P. 17–23.
44. Slipetska, V. Linguistics of emotions: the formation stages (research theories, scientific schools, personalities). *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія*. 2010. № 44. С. 83–92.
45. Zhabotynska S., Slyvka N. (2020). Emotive speech acts and their discourse modifications in the literary text. *Discourse and Interaction*. Vol. 13(1). P. 113–136.
46. Jakobson R. *Linguistics and Poetics*. Style and Language Massachusetts Cambridge. 1975. P. 350–377.